

Yrd. Doç. Dr. Evrim ERİŐİR
Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Medeni Usul ve İcra-İflâs Hukuku Anabilim Dalı

**Geçici Hukukî Korumanın Temelleri
ve
İhtiyatî Tedbir Türleri**

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	VII
İÇİNDEKİLER.....	XI
KISALTMALAR.....	XXI
GİRİŞ, ÇALIŞMANIN AMACI ve SINIRI.....	XXVII

Birinci Bölüm

Geçici Hukukî Korumanın Temelleri

§ 1. Geçici Hukukî Koruma Kavramı ve Geçici Hukukî Korumanın Tanımı	1
I. Geçici Hukukî Koruma Kavramı.....	1
II. Geçici Hukukî Korumanın Tanımı.....	4
§ 2. Geçici Hukukî Korumayı Haklı Kılan Sebepler	6
§ 3. Geçici Hukukî Korumanın Önemi	14
§ 4. Geçici Hukukî Koruma – Anayasa Hukuku İlişkisi.....	20
I. Hukukî Koruma Garantisi.....	21
A. Hukukî Korumanın Tanımı ve Unsurları	21
B. Hukukî Koruma Kavramı ve Benzer Kavramlarla Karşılaştırılması.....	29
C. Hukukî Korumanın Anayasal Dayanakları.....	34
D. Hukukî Korumanın Hukukî Niteliği.....	41

E. Hukukî Korumanın Etkinliği (Etkin Hukukî Koruma) ..45	
II. Geçici Hukukî Korumanın Anayasal Dayanakları57	
III. Geçici Hukukî Koruma ile Oranlılık İlkesi ve Menfaat Dengesi Arasındaki İlişki..... 69	
IV. Geçici Hukukî Koruma ve Sosyal Devlet İlkesi 80	
Ara Sonuçlar I..... 84	
§ 5. Geçici Hukukî Korumanın İşlevleri, Kapsamı, Sınıflandırılması ve Dava ile Karşılaştırılması..... 87	
I. Geçici Hukukî Korumanın İşlevleri..... 87	
A. Asıl Hukukî Koruma Yolunu Açık Bırakma İşlevi 87	
B. Ara Dönemin Aşılması İşlevi 88	
II. Geçici Hukukî Korumanın Kapsamı.....89	
A. Maddî Hukuk Alanında Geçici Hukukî Korumalar91	
B. Geçici Hukukî Korumanın Yargısal Yoldan Sağlanması... 92	
1. Genel Olarak İdari Yoldan Sağlanan Hukukî Koruma 93	
2. İcra Hukukunda Geçici Etkileri Olan Düzenlemeler 97	
3. Değerlendirme 103	
C. Geçici Hukukî Korumanın Geçicilik Niteliği 107	
III. Geçici Hukukî Korumaların Sınıflandırılması..... 115	
IV. Geçici Hukukî Korumanın Dava İle Karşılaştırılması..... 120	
A. Kapsam Bakımından..... 120	
B. Konu Bakımından 122	
C. Zamanaşımının Kesilmesi Bakımından 125	
D. Harç Bakımından 127	
E. Menfaat Dengesinin Özel Surette Gözetilmesi Bakımından..... 129	
F. Hukukî Koruma Araçları Bakımından..... 129	
Ara Sonuçlar II..... 130	

İkinci Bölüm
İhtiyatî Tedbirler Hakkında Genel Bilgiler
ve İhtiyatî Tedbirlerin Diğer Geçici Hukukî
Korumalar ve Benzer Müesseselerle
Karşılaştırılması

§ 6. İhtiyatî Tedbirler Hakkında Genel Bilgiler	133
I. İhtiyatî Tedbir Kavramı ve İhtiyatî Tedbirin Tanımı	133
II. İhtiyatî Tedbirlerin Amaçları.....	137
A. İhtiyatî Tedbirlerin Kurumsal Amacı	137
B. İhtiyatî Tedbirlerin İşlevsel Amacı	140
C. İhtiyatî Tedbirlerin Diğer Amaçları	140
III. İhtiyatî Tedbirlerin Hukukî Koruma Niteliği ve Düzenlenme Şekli.....	144
IV. İhtiyatî Tedbirlerin Temel (Ayırt Edici) Özellikleri	148
A. Genel Olarak	148
B. İhtiyatî Tedbirlerin Geçiciliği.....	149
C. Haksız İhtiyatî Tedbirlerde Eski Hâle İade	151
D. İhtiyatî Tedbir Yargılamasında Verilen Kararların Maddî Anlamda Kesin Hüküm Teşkil Etmemesi	158
E. İhtiyatî Tedbirlerin Asıl Dava İle Sıkı İlişkisi	160
F. İhtiyatî Tedbir Kararlarına Uymamanın Cezaî Yaptırıma Bağlanmış Olması	174
V. İhtiyatî Tedbirlerin Koşulları.....	176
A. İhtiyatî Tedbire Esas Teşkil Eden Talep	177
1. İhtiyatî Tedbire Esas Teşkil Eden Talebin Maddî Hukuk İle İlişkisi	177
2. İhtiyatî Tedbire Esas Teşkil Eden Talebin Özellikleri.....	182
a. İhtiyatî Tedbire Esas Teşkil Eden Talebin Dava Edilebilir Olması.....	182

b.	İhtiyatî Tedbire Esas Teşkil Eden Talebin İcra Edilebilir Olması.....	184
(1)	Genel Olarak.....	184
(2)	Şarta ve Vâdeye Bağlanmış Alacaklar ile Müstakbel Alacakların Durumu	185
3.	İhtiyatî Tedbire Esas Teşkil Eden Talebin İncelenme Kapsamı ve İspatı	188
B.	İhtiyatî Tedbir Sebebi	191
1.	Anlamı.....	191
2.	Genel İhtiyatî Tedbir Sebebi Olarak Gecikmesinde Tehlike Olan Hâl.....	194
a.	Genel Olarak.....	194
b.	Genel İhtiyatî Tedbir Sebebinin Somutlaştırılması.....	196
(1)	Mevcut Durumda Meydana Gelebilecek Bir Değişme Nedeniyle Hakkın Elde Edilmesinin Önemli Ölçüde Zorlaşması ya da Tamamen İmkânsızlaşması.....	196
(2)	Nihai Hak Kaybına Uğranılacak Olması	197
(3)	Hak Sahibinin Zaruret Hâlinde Bulunması .	200
(4)	Tehdit Eden Bir Şiddetin Varlığı	204
3.	Genel İhtiyatî Tedbir Sebebinin Özel Olarak Tedbir Sebebine Yer Verilmeyen Durumlarda Uygulanması Sorunu	206
4.	Menfaat Dengesinin Özel Olarak Gözetilmesi.....	208
a.	Menfaat Dengesinin Önemi.....	208
b.	Menfaat Dengesi Gözetilirken Dikkate Alınacak Kriterler	210
c.	Teminat Tedbirlerinde Menfaat Dengesinin Gözetilmesi	212
d.	Eda Tedbirlerinde Menfaat Dengesinin Gözetilmesi	215
5.	İhtiyatî Tedbir Sebebinin Ortadan Kalkması	216
6.	İhtiyatî Tedbir Sebebinin İspatı	217
VI.	İhtiyatî Tedbirlerin Geçici Hukukî Koruma İçindeki Yeri	219

Ara Sonuçlar III	221
§ 7. İhtiyatî Tedbirlerin Diğer Geçici Hukukî Korumalar ve Benzer Müesseselerle Karşılaştırılması	225
I. İhtiyatî Tedbirlerin Diğer Geçici Hukukî Korumalarla Karşılaştırılması.....	225
A. İhtiyatî Haciz	225
1. İhtiyatî Haciz ve İhtiyatî Tedbirin Ortak Özellikleri	227
2. İhtiyatî Haciz ve İhtiyatî Tedbirin Birbirinden Ayırt Edilmesi	228
a. Teminat Tedbiri - İhtiyatî Haciz	230
b. Eda Tedbiri - İhtiyatî Haciz.....	235
3. İhtiyatî Haciz Hükümlerinin İhtiyatî Tedbir, İhtiyatî Tedbir Hükümlerinin İhtiyatî Haciz İçin Uygulanabilirliği Sorunu	236
4. İhtiyatî Haciz Yerine İhtiyatî Tedbir veya İhtiyatî Haciz Zımınında İhtiyatî Tedbir Kararı Verilmesi ve Sonuçları	246
5. Tasarrufun İptali Davasının Konusu Olan Mal Hakkında Talep Edilecek Geçici Hukukî Koruma....	252
Ara Sonuçlar IV	256
B. Aile Hukukuna Özgü Geçici Hukukî Korumalar	258
1. Genel Olarak.....	258
2. Aile Hukukunda Önlem ya da Tedbir Şeklinde İfade Edilen Çekişmesiz Yargı İşlerinin Tasnifi	260
3. Aile Hukukuna Özgü Geçici Hukukî Korumaların Tasnifi	265
a. Genel Olarak.....	265
b. Boşanma ve Ayrılık Davaları ile Evlilik Birliğinin Korunmasına İlişkin Geçici Önlemler	268
(1) Geçici Hukukî Koruma Niteliği.....	268
(2) Geçici Önlemlerin İhtiyatî Tedbir Niteliğinde Olup Olmadığı	273

(3) Boşanma ve Ayrılık Davalarındaki Geçici Önlemler ile Evlilik Birliğinin Korunmasına İlişkin Geçici Önlemler Arasındaki İlişki.....	277
(4) Geçici Önlemlerin Koşulları, Yargılaması ve İcrası.....	278
Ara Sonuçlar V	285
C. İcra ve İflâs Hukukuna Özgü Geçici Hukukî Korumalar	287
1. Cebrî İcranın Durdurulmasına Yönelik Geçici Hukukî Korumalar	289
a. Şikâyet Yargılamasında İcranın Durdurulması ...	289
b. Yargıtay'ın Vereceği İcranın Durdurulması (Tehir-i İcra) Kararı	291
c. İstihkak Davasında İcranın Durdurulması	294
d. Yargılamanın Yenilenmesi Davasında İcranın Durdurulması	295
e. Tashih ve Tavzih İncelemesi Devam Ederken İcranın Durdurulması.....	296
f. İhtiyatî Tedbire İtiraz Yargılamasında İcranın Durdurulması	296
g. İflâs Kararının Temyizi Üzerine Tasfiyenin Durdurulması	297
h. Menfî Tespit Davasında Takibin Durdurulması ve Takibe Engel Olunması	299
(1) Genel Olarak	299
(2) Menfî Tespit Davasında Takibin Durdurulması ile İhtiyatî Haciz Arasındaki İlişki.....	309
2. Cebrî İcra İzin Verilmesine Yönelik Geçici Hukukî Korumalar (Kesinleşmeden İcra Edilemeyecek Hükümlerin Geçici İcrası)	312
3. Mahkemece Hükmedilen Muhafaza Tedbirleri.....	316
4. İflâsın Ertelenmesi	318
Ara Sonuçlar VI	331
D. Çekişmesiz Yargıdaki Geçici Hukukî Korumalar	333
E. Delil Tespiti.....	336

II. İhtiyatî Tedbirlerin Benzer Müesseselerle Karşılaştırılması.	338
A. Teminat Gösterilmesi	338
B. Kendiliğinden Hak Alma Önlemleri	339

Üçüncü Bölüm

İhtiyatî Tedbir Türlerinin Sınıflandırılması

ve

Tedbirlerin İçeriği

§ 8. İhtiyatî Tedbir Türlerinin Sınıflandırılması ve Ayırt Edilmesinde Dikkate Alınabilecek Kriterler.....	348
§ 9. İhtiyatî Tedbir Türlerinin Belirlenmesi ve Tedbirlerin İçeriği	351
I. Teminat Tedbirleri ve İçeriği	351
A. Genel Olarak	351
B. Tedbire Konu Olan Mal veya Hakkın Yediemine Tevdii	353
C. Tedbire Konu Olan Mal veya Hakkın Aynen veya Hukuken Muhafaza Altına Alınması	356
1. Şerhler.....	358
a. Çekişmeli Haklar Şerhi	358
b. Geçici Tescil Şerhi	361
2. Tasarruf Yasağı (Ferağdan Men).....	364
Ara Sonuçlar VII.....	374
II. Eda Tedbirleri ve İçeriği.....	376
A. Asıl Dava Sonucunun Öne Çekilmesi ve Eda Tedbiri Kavramları.....	376
B. Asıl Dava Sonucunun Öne Çekilmesine Karşı Çıkan Görüşler	378
1. Alman Hukuku'nda	378
2. İsviçre Hukuku'nda	381
3. Türk Hukuku'nda	384

C. Asıl Dava Sonucunu Öne Çeken Tedbirlerin Temellendirilmesi.....	386
1. Asıl Dava Sonucunu Öne Çeken İhtiyatî Tedbirlerin Pozitif Hukuk Dayanakları	387
a. Maddî Hukukta Özel Düzenlemeler	387
b. Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 391/I Işığında Eda Tedbirlerine Yalnız Özel Surette Düzenlendiği Takdirde Karar Verilebileceği Görüşünün Eleştirisi.....	390
2. Teminat Tedbirinin Amacı Gerçekleştirmeye Elverişli Olmaması	394
3. Eda Tedbirinin Bazı Hâllerde Nihâî Etkiler Göstermesinin Gerekliliği	395
a. Nihâî Hak Kaybı Tehlikesinin Eda Tedbirlerinin Nihâî Etkiler Göstermesini Zorunlu Kılması.....	398
b. Etkin Hukukî Koruma Garantisinin Eda Tedbirinin Eski Hâle İade Edilememeye Riskinin Göze Alınmasını Gerekli Kılması	401
4. Asıl Dava Sonucunun Öne Çekilmesi ile İhtiyatî Tedbir Kararının Asıl Davaya Bakan Hâkimi Bağlaması Arasındaki Ayrım	403
D. Teminat Tedbirleri ile Eda Tedbirlerinin Karşılaştırılması.....	404
Ara Sonuçlar VIII.....	408
E. Asıl Dava Sonucunu Öne Çeken Somut Tedbir Örnekleri.....	411
1. Para Alacaklarında Eda Tedbirleri.....	411
a. Alman Hukuku'nda	411
b. Türk Hukuku'nda.....	414
(1) Hukukî Temeli ve Uygulama Alanı.....	414
(2) Türk Borçlar Kanunu'nun 76. Maddesinde Öngörülen Eda Tedbiri.....	421
(3) Eda Tedbiri Yolu İle Geçici İcrasına Karar Verilecek Alacak Miktarı.....	431
(4) Teminat	432

	(5) Kararın İcrası	433
	(6) Eda Tedbiri İle İhtiyati Haciz Arasındaki İlişkisi.....	434
2.	İş Hukukunda Somut Eda Tedbiri Örnekleri.....	436
	a. Alman Hukuku'nda	436
	(1) İşverenin İşe İlişkin Belgeleri İşçiye Vermesi	436
	(2) İşçinin İşverene Ait Aletleri ve Otomobili İade Etmesi	436
	(3) İşçinin Yıllık Ücretli İzin Hakkını Kullanması.....	437
	(4) İşçinin Kısmî Süreli Çalışmaya Geçmesi.....	439
	(5) Feshe Karşı Korunma (İşe İade) Davasında İşçinin İşine İadesi.....	439
	b. Türk Hukuku'nda.....	445
	(1) Genel Olarak	445
	(2) İşe İade Davasından Önce veya Davanın Ederken İşçinin İşine İadesi	446
3.	Tüketici Hukukunda Somut Eda Tedbiri Örnekleri.	453
	a. Alman Hukuku'nda	453
	b. Türk Hukuku'nda.....	458
	(1) Genel Olarak	458
	(2) Genel İşlem Koşullarının Uygulanmasının Durdurulması	459
	(3) Ayıplı Seri Mal Üretiminde Üretim veya Satışın Durdurulması.....	467
4.	Banka Teminat Mektuplarında Eda Tedbirleri	468
	a. Alman Hukuku'nda	469
	(1) Muhatabın Teminat Mektubunu Paraya Çevirmeden Men Edilmesi.....	469
	(2) Bankanın Teminat Mektubu Bedelini Ödemeden Men Edilmesi	472
	b. Türk Hukuku'nda.....	479
III.	Düzenleme Tedbirleri	492
	A. Ayrı Bir Tedbir Türü Olarak Düzenleme Tedbirleri	492

B. Düzenleme Tedbirlerinin Ayrı Bir Tedbir Türü Olup Olmadığının Değerlendirilmesi.....	497
1. Düzenlemenin Konusuna Göre.....	497
2. Tedbirin Etkisine Göre	501
§ 10. İhtiyatî Tedbirlerin İçeriğinin Hâkim Tarafından Belirlenmesi..	507
I. Tasarruf İlkesinin İhtiyatî Tedbirlerin İçeriğinin Belirlenmesinde Gösterdiği Özellik	507
A. Tedbir Dilekçesinde Talep Sonucunun Belirlenmesi	512
1. Teminat Tedbirlerinde.....	517
2. Eda Tedbirlerinde	518
B. Hâkimin Taleple Bağlılığı	521
1. Genel Olarak.....	521
2. İhtiyatî Haciz Yerine İhtiyatî Tedbirin ya da İhtiyatî Tedbir Yerine İhtiyatî Haczin Talep Edilmesi	527
II. İhtiyatî Tedbirlerin İçeriğine Yönelik Sınırlar.....	533
A. Asıl Davada Elde Edilecek Hukukî Korumanın Aşılmaması	533
B. “Gerekli” Tedbirin Tespiti	535
SONUÇ	539
DE LEGE FERENDA ÖNERİLER.....	559
BİBLİYOGRAFYA.....	563